



Шочмо эл, порылык да чын верч!

Б У Д Ъ Г О Т О В /

# «Ямде лий»

15-ше (3715) №,  
2025 ий 18 апрель,  
кугарня



0+

1933 ий 1 февраль годсек лектеш.



## Йоча газет дене пырля лий!

«Ямде лий» газетыште республикысе чолга ўдыр-рвезе-шамыч нерген шуко материал, ушакылым пудыратылаш таратыше модыш-влак да молат савыкталтыт. Йочан сылнымут саскажым иквереш чумыра, увер тўняш омсам почеш. Марий сылнымут декешўманше, калыкын илышыжым, тўвыражым эскерыше да ончыкылыкшо верч тургыжланыше

икшыве шочмо йылме дене савыкталтше газетым лудшашак. Теве Звенигово район Чакмарий школышто 5-ше «А» классыште тунемше-влак (снимкыште) лачтыгай улыт. Нуно газет дене кылым кучат. Кажне арнян лудыт веле огыл, газет лаштыклам заметкышт дене пойдарат.

– «Ямде лийым» уло класс дене налына. Ончыч увер-шамычым

шергалына, вара кандашымше лаштыкысе заданий-влакым пырля ыштена. Газет тўжвал тўсшў, возымо материалже-шамыч денат куандара, кидыш налын лудаш кумыланда, – ойла Снежана Иванова (снимкыште – шола гыч икымше).

Оля МАЙКОВА.  
Авторын фотожо.



2025 ийын кокымшо пелийжылан «Ямде лий» газетлан тўрлў йўным кучылтын возалташ лиеш.

Почто гоч: индекс – ПЧ696.  
Ак – 501 тенгеат 42 ыр  
(Марий Элыште).



### ПОДПИСКЕ

Онлайн: [podpiska.pochta.ru](http://podpiska.pochta.ru)  
сайтым пурман але  
«Почта России»  
мобильный приложенийым  
кучылтман.  
Индекс тыгаяк.



Редакций гоч: ак – 200 тенге.  
Электрон газетым налнеда  
гын, [yamde\\_lii@mail.ru](mailto:yamde_lii@mail.ru)  
адресым лўмнердам,  
электрон почто  
адресдам возен  
колтыман.  
Ак – 200 тенге.



Рекламе.



## Куаным пöлеклыше пайрем

Йошкар-Олаште, Бауман лицей пеленысе «Лира» йоча сымыктыш школышто, «Руки сердечное тепло» регион-влак кокласе инклюзивный фестиваль-конкурс латикымше гана эртаралтын (снимкыште). Тушко Российысе түрлө регион да ола гыч изинек эмганен кушшо 600 наре йоча ден самырык ег погынен.

Удыр-рвезе-шамыч усталыкыштым түрлө номинацийыште ончыктеныт: мурымаш, куштымаш, семүзгар-влак дене шоктымаш, почеламутым лудмаш, сүрет ден фотографийым ыштымаш, мультфильмым ямдылымаш. Сымыктыш школын пашаенже-ша-

мыч самырык тукумлан ончерым келыштареныт, түрлө теме дене мастер-классым эртареныт. Удыр-рвезе-влакын усталыкыштым ийготым шотыш налын акленыт. Теве Звенигово район Кожласола гыч Карина Ватютова (Изи Карина) ий еда ты танасымашке ушна. Теният шке ийготан-влак коклаште Гран-при дене палемдалтын. Саламлена! Тек фестиваль ончыкыжымат шүм-чоным ырыктыше шарнымашым кажне участниклан пöлекла!

Катя СЕРГЕЕВА ямдылен.  
Фотом «Лира» йоча сымыктыш  
школын архивше гыч налме.



## Шочмо эл эн шерге

Кужэнер район Йывансола школышто тунемше-шамыч шагал улыт гынат, түрлө мероприяти-йым эртарена. Шукерте огыл «В землянке» сылнымут да сылнысем композиций лийын (снимкыште). Тудым Кугу Ачамланде сарыште Сенгымашлан 80 ий теммылан пöлекленна. Пайремым

туныктышо-влак ямдыленыт. Йоча-шамыч Шочмо элым йöратыме, Сенгымаш, сар нерген почеламутлам лудынит, мурым муреныт. Тыгай мероприятий самырык тукумым Шочмо элын ушанле удыр-эргыже лияш кумыланда.

Людмила ПОЛИКАРПОВА.  
Фотом школ архив гыч налме.

## Российысе увер

Тошто кагазым погымо шотышто «БумБатл» всероссийский акций идалык мучко шуйна. Мероприятийыш ушнышо-влак коклаште конкурс эртаралтеш. Түрыс уверым бумбатл.национальныепроекты.рф сайтыште лудса.

20 апрель гыч 9 май марте «Рисуем с детьми. Вечный огонь» VI еш усталык всероссийский конкурс эртаралтеш. Тидлан #рисуемсмогазом, #вечныйогонь, #народныйфронт хештег-влакым кучылтын, «ВКонтакте» воткылыш сүретым верандыза. Кумда увер – mos-gaz.ru сайтыште.

Кугу Ачамланде сарыште Сенгымашлан пöлеклалтше сүрет конкурсыш ушныза. Открыткылан келышыше сүретым ямдылен, 30 апрель марте колтыза. Кумданракын – rusmarka.ru сайтыште.

## Марий Элысе увер

Звенигово район Красногорский посёлкысо «Сказка» йочасад 3-7 ияш удыр-рвезе-шамычлан «Радуга талантов» республикысе йоча усталык фестивалым 6 майыште эртарат. Тушко ушнаш йодмашым skazkaads@yandex.ru адрес дене электрон почтыш 23 апрель марте колтыман.

1-11 майыште «Веди родителей в музей, театр, концертный зал» акций эртаралтеш. «Пушкин карте» дене пайдаланыше ег ача-аважлан 10 процентлан шулдырак ак дене билетым налын кертеш.

Марий Эл Республикысе Кутыжаныш архив воктен «Трудясь в тылу, мы фронту помогали» историко-документальный ончер почылтын. Уремысе стендлаште калыкын Кугу Ачамланде сарыште крдалме корныжым ончыктымо.

## Марий үдыр – «Сириусышто»

Уста да у шинчымашым налаш шонышо үдыр-рвезе-влакым «Сириус» тунемме рүдер лу ий утла иквереш чумыра. Теве 2-шо номеран Шернур школышто 9-ше классыште тунемше Полина Михайловат (снимкыште) нунын коклаште лийын. 1-23 мартыште тудо «Основы росписи и декорирования художественной керамики» программе почеш тунемын.

– Мый изинек сүретлаш йöратем. Но шун дене пашам ышташ але марте логалын огыл ыле. Тыгай йöн улмым пален налмеке, тиде сомылланат тунемаш кумыл лектын. Конкурсым эртымеке, мыланем «Сириус» гыч ўжмашым колте-ныт, – ойла Полина.

Түрлө регион гыч 16 йоча ты программе почеш шинчымашыжым пойдарен. Нуно уроклаште керами-ке дене пашам ышташ тунемын. Шун гыч сылне ўзгарым ненченит.

– «Сириусышко» логалемлан мый моткоч йывыртенам. Тушто кугу опытан туныктышо-влак келге шинчымашым пуат. Шке се-мын пашам ышташ кумыланден моштит. Но тыгодым пайдале



канаш дене полшат. Йоньлышым шекланен шуктен, тунамак төр-лаш йöным пуат, – палдара үдыр.

Полина у шинчымашым налаш кумылан. Ончылий «Артек» тўням-бал рүдерыште сүретлыме мастар-лыкшым вианден. Тыгак Шернур посёлкысо Йоча сымыктыш шко-лым тунем лектын. Усталык кон-курслаште эре сенгыше-влак рада-мыште лийын.

Йоча-влак, у вашлиймаш дене пойдаралтше шарнымашым шка-ланда пöлеклаш вашкыза. Кызытсе жапыште тидлан түрлө йöн уло, лач кумыл vele лийже.

Катя СЕРГЕЕВА ямдылен.  
Фотом еш архив гыч налме.

## Поян книга



Кугу Ачамланде сарыште Сенгымашлан 80 ий темме ва-шеш Российыште «Наши се-мейные книги памяти» акций эртаралтеш. Морко районышто түрлө школышто тунемше-ша-мычат тушко ушненыт. Акции 6-шо номеран Морко школышто лийын. Коркатово лицей гыч мый, Александр Иванов, Ксения Егорова миенна. Мемнам Ва-лентина Николаевна Васильева ямдылен (снимкыште). Мыланна

чот полшен. Ме ешысе шарны-маш книгашкына родо-тукым-нан Кугу Ачамланде сарыште кредалмышт нерген материалым погенна. Тидын нерген акци-йыште каласкаленна.

Света СОКОЛОВА.  
Фотом лицейын архивше гыч налме.

\*\*\*

## «Висвис» икымше!

Ме, кудымшо классыште ту-немше икмынар үдыр, мураш моткоч йöратена. Мурсемлан шўман улмынам туныктышо На-талья Степановна Павлова ужын да ансамблым чумыраш темлен. Тыге «Висвис» ансамбль шочын. Шукерте огыл Моркышто «Изи памаш» районысо фестиваль-кон-курс эртаралтын. Ме тушто икымше верым сенген салынна.

Света СТЕПАНОВА.  
Морко, Коркатова.

## Тўвырам моктенит

Шке тўвыра нерген всероссий-ский сочинений конкурсын реги-онысо йыжынжым иктешленит. 4-11-ше класслаште тунемше 16 йоча руш тўвыра нерген йо-макым, эссем, очеркым да ойлы-машым рушла да марла возен.

«Шке тўвыра нерген руш йыл-ме дене сочинений» тагасыште Станислав Мямков (Килемар, Йўксәр, 5-ше класс), Матвей Ма-каров (Йошкар-Ола, 7-ше номе-ран школ, 6-шо класс), Юлиана Мкртчян (Козьмодемьянскысе лицей, 9-ше класс), Екатерина Кокоулина (Йошкар-Ола, «Синяя птица» гимназий, 11-ше класс) сенгышыш лектыныт.

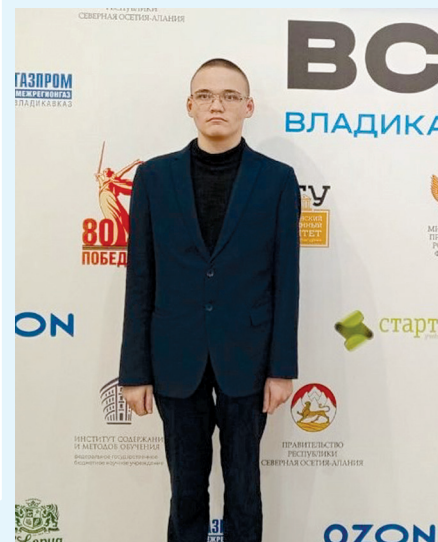
«Руш тўвырам шочмо йылме дене моктымаш» тагасыште Алё-на Леонтьева (Килемар, Йўксәр, 5-ше класс) ден Кирилл Гусев (Медведево, Знаменский, 6-шо класс) ойыртемалтыныт.

## Сенгымаш

Йошкар-Оласе политехнический лицей-интернатыште 10-шо клас-сыште тунемше Степан Дорогов (снимкыште) историй дене всерос-сийский олимпиадыште призёр-влак радамышке лектын.

Иктешлыше йыжын Владикав-казыште эртаралтын да чумыр Россий гыч 300 утла үдыр-рвезым иквереш чумырен.

Фотом Марий Элысе  
Образований да науко  
министерствын сайтше гыч налме.





# Ме шарнена! Ме кугешнена!

2025 ий – Шочмо элым аралышын идалыкше.



## Порысем шуктем

Мыланем – 12 ий. Мемнан эл-ман кызыт нимогай сар ок тукö манын шоненам. Но Саша изамым СВО-ш ужатышна. Кажне кечын йынгыртымыжым, эсен да таза пörтылмыжым вучена. Шукерте огыл кокымшо изам, Костя, салтак радамыш ушыныш. Кызыт Моско воктене служитла.

Ковамын ойлымж почеш, тудын кочаже, Никита Яковлевич Шугуров, Кугу Ачамланде сарыш икымше ийыштак каен да 1942 ийыште Ленинград олам аралы-маште вуйжым пыштен. «Шарны-маш книгашке» тудын лумжым пуртымо.

Мыят икмыняр ий гыч Ачамландым аралыше-влак радамыш шогалам. Кугезе кочамын, кочамын, изам-шамычын корныштым умбакыже шуяш туналам. Шке порысем мыят шуктем!

**Егор ИЗЕРГИН.**  
Татарстан, Агрыз, Буймо.

## Палаш онай

### Изи салтак

Мый шым ияш улам. Кокымшо классыште тунемам. Икана ушышкем тыгай шонымаш пурыш: «Кугу Ачамланде сар годым мыйын гай ийготан йоча-влак тушман дене кредалыныт мо?» Шонымем авамлан каласышым. Тудо шымлаш темлыш. Түрлө вере кычалмеке, тыгай иктешлымашым ыштышым.

Лийын тыгай айдеме. Тиде Сергей Андреевич Алешков. Кугу Ачамланде сар туналме годым тудлан куд ият темын огыл улмаш. Тудым разведчик-влак муыныт. Госпитальыште эмлалтмеке, Серёжам полкышто коденит. Изи рвезе түрлө сомылым шуктен. Икымше боевой наградым 6 ияш налын. Тудын нерген «Солдатик» кинофильм уло. Ончыза, йоча-влак, огыда öкыңö.

**София МИХАЙЛОВА.**  
Марко, Коркатово.

## Тыныс илышым арален

Кугу Ачамланде сарыште тушманым сенгымылан 80 ий гынат, ме, самырык тукум, тыныс илышым арален кодышо-шамычым мондышаш огынал. Кугезе кочам Георгий Ефимович Ягодаров (снимкыште) нерген утларак пален налаш манын, ковам Елизавета Васильевна Ягодарова-Орлова деч йодыштынам. Еш архивым, шымлыме паша-влакым радамленам. Кугезе кочам Марий Турек районысо Марий Купто ялеш туныктышо ешеш 1904 ий 2 майыште шочын. Тудо педагогический курсым тунем пытарен. Комсомол ячейкым вуйлатен, туныктымо лийын. 1942 ийыште Шочмо элым аралаш каен. 1945 ий марте кредалын. Сар деч вара Чехословакийым тюзаташ полшен. Георгий Ефимович ятыр медаль, I степенян Кугу Ачамланде сар орден дене палемдалтын.

Шочмо кундемыш пörтылмеке, Марий Купто школышто туныктышылан пашам ыштен, 1949-



1951 ийлаште директор лийын. Кугезе кочамын öмыржö 1989 ий 13 июнышто кұрылтын. Ме тудым кугешнен шарнена.

2024 ийыште Моско олаште «Дорога памяти – 1418 шагов к Победе» тоштер комплексыште лийынам. Спискыште кугезе кочамын лумжым муынам. Георгий Ефимович – ешнан, элнан геройжо!

\*\*\*

## Сар годым – трактор руль воктене



Кугу Ачамланде сар годым чыланат Сенгымаш кечым лишемдаш полшенит. Марий Турек район Кугу Нольо ялысе калыкат öрдыжеш кодын огыл. Кокам Ксения Петровна Чайникова-Кама-

ева (снимкыште), курсым тунем пытарен, трактор руль воктеке шинчын. Сар пытымеш «Вторая пятилетка» колхозышто пашам ыштен. Кокам Ирина öдыржын каласкалымыж почеш, трактор кабине деч посна, күртнö шинчыме веран, кугу күртнö ораван лийын. Кеч йöр, кеч лум йымалне пашам ышташ кұлын. Ксения Петровна чыла чытен, тушманым сенгыме нерген уверым пасушто вашлийын.

Сар деч вара имным, сöснам ончен, поварат лийын. Кокам ятыр медаль дене палемдалтын. Марий Турек районын тылысе труженикше-влаклан пöлеклалтше «Они ковали Победу» книгашке тудын лумжым пуртымо.

**Даша АЛЕКСЕЕВА.**  
Волжский, Пётъял.

Фото-влакым еш архив гыч налме.

## Сенгымашым лишемден

Варангж ял гыч Кугу Ачамланде сарыш 76 пörьен каен, 34 мөнгеш пörтылын. Нунын коклаште – мыйын кугезе кочам Яков Николаевич Герасимов. Кугезе кочам Кугу Ачамланде сарыш 1942 ий апрельште каен. Сурокрышто ик тылзе связистлан тунемын. Тушеч Ленинградский фронтыш колтеныт. Ик кредалмаште сусырген, Рыбинский госпитальште эмлалтын. Варажым Волховский фронтыш логалын. Рядовой разведчик лийын.

– 1943 ий февральште заданий дене каенна. Кум землякыште уло тушман-влакым пудештаренна. Иктым, пленныш налын, полкыш конденна, – кугезе ковамлан шарналтен каласкален кочам. – Тиде кредалмаште кудытын сусыргенна. Мыланем госпитальште операцийым ыштенят. 1944 ий январь марте эмлалтынам.

Төрланемеке, кавалерийский полкыш логалын. Имным кушкыжын, Молдавийым, Болгарийым, Румынийым да моло элым эртен. Дунай энгерым вончымо годым кугезе кочам угыч не-



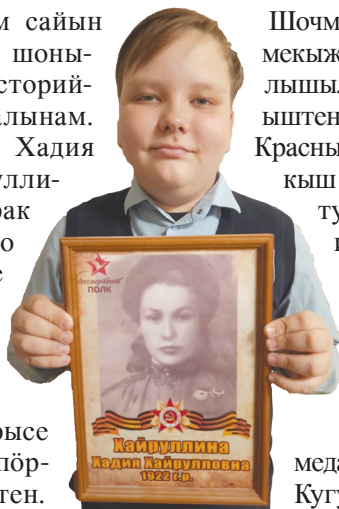
лын сусырген. Вийым погымеке, стрелковый полкышто пехотный разведчик лийын. Венгрийште адак сусырген. Днепропетровский госпитальште эмлалтын. Сенгымаш кечымат туштак вашлийын.

1945 ий латнылымше июньшто кугезе кочам шочмо ялышкыже толын. Яков Николаевич «За отвагу» медаль, I степеня Кугу Ачамланде сар орден дене палемдалтын. Мый (снимкыште) кугезе кочам дене кугешнем.

**Мария ГЕРАСИМОВА.**  
Морко, Нух-Ключ.  
Фотом еш архив гыч налме.

## Эмлызе да кевытче

«Шке тукумвожым сайын палыман», – тыгай шонемаш дене ешнан историйжым шымлаш тўналынам. Тыге кугезе ковам Хадия Хайрулловна Хайруллина на нерген кумданрак пален налынам. Тудо 1922 ий 10 майыште Татарстан кундем Дубязский район Сая ялеш шочын. Шым классым тунем пытарен. Верысе колхозышто, тўвыра пörтыштö пашам ыштен. 1942 ийыште армийыш налыныт. Тудо Икымше Украин фронтын 122-шо медико-санитарный батальонышкыжо логалын. Тўжем наре сусыргышым эмлен. Украина, Польша верч кредалын.



Шочмо кундемыш пörтылмеке, кевытыште ужалышлан ятыр жап пашам ыштен. Вара Морко район Красный Стекловар посёлокыш толын. Тыге мемнан тукум Марий Элыште илаш тўналын.

Кугезе ковамын «Отличник санитарной службы» знакшым, «За боевые заслуги» медальжым, Жуковын медальжым, II степеня Кугу Ачамланде сар орденжым кызгытат аралена. Мый (снимкыште) ковам дене моткоч кугешнем.

**Иван ПЕТКЕЕВ.**  
Йошкар-Ола, 17-ше номеран школ.  
Фотом еш архив гыч налме.

## Ачам – герой

Мыйын ачам Вячеслав Анатольевич 1988 ий 16 майыште шочын. Йошкар-Ола район Лүльпан ялыште эртарен. Верысе школышто шинчымашым поген. Умбакеже Йошкар-Оласе строительный техникумышто тунемын. «Бункер» компанийыште мастерлан пашам ыштен. 2023 ий шыжым специальный военный операцийыш шке кумылын каен. Позывнойжо «Бункер» лийын. Визымше боевой заданийыште нелын сусырген, ўмыр лугыч лийын. Ачамын наградыже уке гынат, тудо мыланем герой! Мый (снимкыште) ачам дене кугешнем!

**Анна ЦАРЕГОРОДЦЕВА.**  
Йошкар-Ола, 3-шо номеран школ.  
Оля МАЙКОВАН фотожо.



## Патыр ең

Герой – тиде ко? Илышыжым чаманыде, Шочмо эл верч кредалше, тудым аралыше ең. Мый ачамым, Евгений Анатольевич Титовым, эн патыр еңлан шотлем. Тудо Морко район Эңерўмбал ялеш 1995 ийыште шочын. Изинек чолга да шонемашке шуаш тыршыше лийын. 1-8-ше класслаште Азьял школышто тунемын. Эн йöратыме урокшылан физкультурым шотлен. 8-ше класс деч вара Йошкар-Ола воктенысе 21-ше номеран Семеновка школышко куснен. Вара Олимпийский резерв училищыште тренер-преподавательлан тунемын. 2022 ийыште специальный сарзе операцийыш каен. Тушто патырлыкым ончыктымыжлан медаль-влак дене палемдалтын. Но 2023 ий 4 ноябрьыште ўмыржö кўрылтын. Ме порын шарнаш да тудын дене кугешнаш тўналына.

**Наталья ТИТОВА.**  
Морко, Купсала.

# Колышт,



Школышто тунемме годым математике урок шуко йочалан нелын чучеш. Түрлө формуро, теореме, задаче-влак тунемшым лүдыктат да шкалан ушаным йомдарыктат. Молан тыге? Тиде да моло йодыш-влаклан вашмутым Марий Турек район гыч ментальный арифметике да скорочтение дене педагог Ольга Фатыхова (снимкыште) муаш полша.

— Ольга Георгиевна, йочан ончыкыжым математикым начарын умылаш тўналмыжым изиж годымак палаш лиеш?

— Ныл-вич ияш икшывын математикылан шўман улмыжым шижаш лиеш. Логический задачылан вашмутым ок му, конструкторым ок пого, уремыште але кугурак полатыште писын йомеш, мўнгешла ынеж шотло гын, школышто ончыкыжым нелылык лектеш.

— Математике дене танлалт шоцман але ача-авалан икшыве дене чот пашам ыштыман?

— Вуйдорыкын пашажым тўрлаш лиеш да кўлеш. Пурла да шолла полушарийым, нунын кокласе кылым түрлө нейроупражнений полшымо дене вияндаш йон уло. Икшыве математикым нелын умыла гын, ача-авалан чот тыршыман. Эн ончыч шке примерым ончыктышаш улыт. Занятийым модыш йон дене эртарыман. Чылаж го-

## Кумылан ден моштыман

дым йоча математикым йўратен ок шынде гынат, кеч ончыкыжым нелылык дене ок тўкнў.

— Такшым икшыве математикым молан ок умыло? Ала туныктыммо йўнат титакан?

— Тачысе йочан тушманже — гаджет-влак. Тудын деч утлаш ок лий, но шагалак кучыл-таш туныктыман. Чын пайдаланыман, мутлан, логический модыш дене модман. Шке опытем гыч каласен кертам: ўдыр-рвезе-шамыч математикым веле огыл, моло предмет-влакымат огылт умыло. А туныктыммо методике ондакысе деч утыжым в а ш т а л т ы н а т огыл. Умылыдымаш психический процесс денат кылдалтын.

— Интернетыште «математическая тревожность» манме умылымаш нерген возат. Тыгай дене чўчкыдын тўкнеда?

— Тыгай ик йочам веле ужынам. Лўдмаш начар шинчымаш дене кылдалтын. Математикым умылаш тўналеш гын, тыгай «чер эмлалтеш».

— Ментальный арифметике нерген шуко ойлат. Тиде мо тыгай? Пайдаже могай?

— Тиде писын шотлен моштымаш. Ментальный арифметике вуйдорыкын кок полушарийжымат сайын пашам ыштыкта. Йоча скорочтений але ментальный арифметике дене занятийыш толеш гын, эн ончыч нелылык деч утла, икмыняр жап гыч сай лектыш дене куандара. Тыгай занятийын пайдаже ятыр. Тўткышым



Нейросеть полшымо дене ыштыме фото.

виянгда, йоча сайын да писын шарнен кодаш тўналеш.

— Ўмаште Кирилл эргыда математике да физике дене ЕГЭ-м шўдў баллан кучен. Кузетыгай кўкшытыш шуман?

— Математикылан шўман улмыжым

йочасадыш коштмыж годым шекланенам. Вич ияшак шахмат дене удам огыл модын, математике дене кылдалтше конкурслаште уш-акылжым терген. Пашам радам дене ыштымаш, ача-аван ўшанле энгертыш улмышт, шке ончылно цельым чын шындымаш да тудым кыртмен шуктымаш кугу лектышыш шуаш полшат. Кирилл тунеммаште ни-могай нелылыкым шижын огыл. Ятыр предмет дене олимпиадыште уш-акылжым терген. Ача-ава-шамычлан тыгай тыланымашем лиеш: лач математикылан веле тўткышым ойырыман огыл. Икшывым чыла могырымат вияндыман. Кунар ондакрак түрлў занятийым эртараш тўналыда, тунар сайрак. Эн сайлан 1-3 ийым шотлем.

Христина АЛЕКСАНДРОВА.  
Фотом вш архив гыч налме.

### Шотло. Кў писырак?



$$4 + 7 + 9 + 3 + 8 + 4 + 5 + 10 + 9 + 6 + 2 + 4 + 2 + 7 + 3 + 4 = \bigcirc$$



$$3 + 8 + 4 + 5 + 4 + 7 + 9 + 10 + 8 + 8 + 9 + 4 + 7 + 1 + 4 = \bigcirc$$



$$9 + 8 + 3 + 7 + 4 + 9 + 10 + 1 + 4 + 5 + 8 + 7 + 4 + 2 + 2 + 7 = \bigcirc$$

### Лабиринтым эрте.



20 апрель – Кугече.

## Шнуй шўлышан

Кугечым изижат, кугужат чон вургыж вучат. Пайрем йўлам шотыш налын, сийым ямдылат. Ўдыр-влак пайремын ик эн ой-ыртмалтше татше семын мом палемдат? Айста пален налына.



**Ульяна ПЕТУХОВА (Килемар, Арде):** «Ты кечын ме унала коштына. Вашлиялтше ен дене чевер муным вашталтена. А нуныжо могай мотор улыт! Ме муным кевытыште налме чия дене чиялтена, наклейкым пижыктена. Ковам гын, шоган шўман вўдыш пышта».

**Софья СЕНЬКИНА (Морко, Октябрьский):** «Кугече – йōратыме пайремом. Черкыш йўдым-сō службыш кошташ келша. Ме, Октябрьский рушарня школын

т у н е м ш ы -  
же-влак, Ары-  
ныш высту-  
патлаш каена.  
Мōнгыштō  
к у л и ч ы м,  
муным коч-  
кына. Тений  
торык пасхым ышташ шонем. Еш  
дене ты кечын пўртўс лонгашке  
лектына».



**Евдокия СОКОЛОВА (Медведево, Шойбулак):** «Ты пайрем ешым, родо-влакым ик ўстел йырпога. Мый эн чот кресамамым вучем. Ме пырля кочкышым ямдылена, шер теммеш мутланена, кечым веселан эртарена».

*Оля МАЙКОВА ямдылен.  
Авторын фотожо-влак.*



### Изи озавате

## Торыкан кулич

**Кўлыт:** 1 муно, 80 г сакырложаш, 1 изи совла ваниль, 40 г ўй, 150 г торык, 50 мл леве вўд, 4 г ру, 50-60 г цукат.

Сакырложашым, муным чот лугена. Ўйым левыктена да торык дене варена. Тидым чыла пырля варена, вўдым ешарена да блендер дене лугена. Вартышыш ложашым, рум, шинчалым, цукатим ешарена. Руаш ямде лиймеке, формыш оптена да оварымыжым вучена. 40-50 минутлан духовкышко шындына. Кўктен лукмеке, муношо ден сакыр пудрым чот луген, кулич ўмбаке опталына.

## Чевер кече

Чевер, ал Кугече!  
Уке сайрак кече,  
Кугече дечын моторрак,  
Кугече дечын чеверрак.

Иисус Христосна,  
Шнуй утарышына!  
Тудо ылыжын кынелын,  
Колымашымат сенген.

Пўртўсат вашталтеш,  
Ужарга йырымваш.  
Кайык-шамыч куанен  
Муралталыт шўшкартен.

*Николай ЯКОВЛЕВ.  
Морко, Арын.*



**Историйым шергалына**  
1242 ий 18 апрельыште Александр Невский князын вуйлатыме руш воин-влак Чудской ерыште Ий ўмбалне кресталмаште немчы рыцарь-шамычым сененыт. Российыште 18 апрель Воин чап кече семын палемдалтеш.

\*\*\*

1783 ий 19 апрельыште Крымым, Таманьым, Кубаньым Россий империйын составышкыже пуртеныт.

### Палаш онай

19 апрель – велосипедын кечыже.

● Икымше велосипедым 1817 ийыште немчы Карл Дрезн шонен луктын. Тудо педаль деч посна лийын.

● 1861 ийыште француз Пьер Мишо педальым келыштарен.

● XIX курымышто «пенни-фартинг» маналтше велосипед кумдан шарлен. Тудын ончыл ораваже кугу лийын, шентелже изи.

● 2024 ийыште Нидерландыште эн кужу велосипедым (55 метран) ыштеныт.

М. ШКЕТАН ЛЎМЕШ МАРИЙ  
КУГЫЖАНЫШ ДРАМЕ ТЕАТР

**АПРЕЛЬ**

**22 ОРЪЕН МЕЛНА**  
18:00 Комедий

Свадебные блины

А.Волков

12+

**24 НЫЛ КУВАЛАН ИК СЎАН**  
18:00 Комедий

Выходили бабки замуж

Ф.Буляков

12+

**26 ЭРЕ ЧОНЕШТАШ, ЧОНЕШТАШ!**  
16:00 Концерт

В.Колумбын шочмыжлан 90 ий  
Лететь всегда, летать!

6



[shketan.ru/afisha](http://shketan.ru/afisha)

Реклама.



0+

Марий Эл Республикысе «Марий Эл» увер агентстве» КАУ.  
Директор – Е.И.КУЗНЕЦОВ.  
Тўн редактор – А.Н.ГРИГОРЬЕВА.

Индекс П4696.  
Тираж 1550 экз.  
Заказ  
Формат – А-4-8.

Учредитель-влак:  
Марий Эл Республикысе Тўвыра, печать да калык-влакын пашашт шотышто министерстве,  
Марий Эл Республикысе «Марий Эл» увер агентстве» КАУ.

Редакций да издатель: Марий Эл Республикысе «Марий Эл» увер агентстве» КАУ,  
424006, Йошкар-Ола,  
СССР Вооружённый Вийын 70-ше идалькыше урем, 20-шо порт.  
Тел. 8(8362) 45-22-82.

Газетым редакцийыште погымо да верстатлыме, «Марий Эл Республикысе Правительствын типографийже» ООО-што ямде оригинал-макет гыч савыктыме.  
Типографийын адресше: 424000, Йошкар-Ола, Комсомольский урем, 112.

Печатьыш пуйымо жап – 14-00, фактически – 13-00.

Авторын да редакцийын шонымашышт тўрлō лийын кертят. Серыш-влак мōнгеш огыт колталт. Ак – кутырен келшыме почеш.

[https://vk.com/yamde\\_lii](https://vk.com/yamde_lii)  
<https://t.me/yamdelii>  
[yamde\\_lii@mail.ru](mailto:yamde_lii@mail.ru)  
[yamdelii@mediamari.ru](mailto:yamdelii@mediamari.ru) (автор-влаклан)  
Сайтын адресше: ямделий.рф

Газетым Кыл, информационный технологий да массовый коммуникаций сферым эскерыме шотышто федеральный службын Юл кундем федеральный округысо управленийыштыже регистрироватлыме.  
Номер – ПИ № ТУ52-01404,  
2023 ий 22 сентябрьыште пуйымо.

## У конкурс

Удыр-шамычлан да  
рвезылан порт марте  
миен шүаш полшыза.



Юлианна родо-тукымжо дене пырля.

## Сенгымаш дене вучем

Мый Кужмара селаште илем,  
йочасадыш коштам. Мыйын ачам  
Александр Эдуардович да ку-  
гузам Алексей Васильевич Ни-  
колаев специальный военный  
операцийште тыныс илышым  
аралат. Нуно Чакмарий кыда-  
лаш школышто тунемынит. Сар-  
зе операцийште патырлыкым

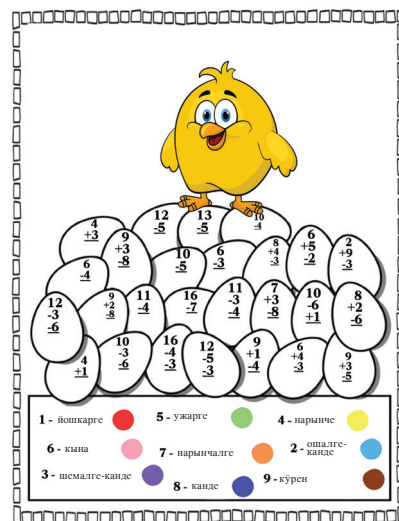
ончыктымылан коктынат медаль  
дене палемдалтыныт. Шке кок-  
лаштышт кылым кучат. Ачам  
телым отпускыш толын кайыш,  
а кугызам – шошым. Мый нунын  
дене кугешнем да вашке мӱнгӱ  
пӱртылмыштым вучем.

Юлианна ИВАНОВА.  
Звенигово, Кужмара.

## Шотлыза.



Пример-влакым чын шот-  
лыза да муным чиялтыза.



Агытаным  
кычалаш полшыза.



Лу ойыртетым муза.

